Tiltó táblák helyett – járható utak

Átmenő forgalom tilos, zsákutca, terelőút. Sebességkorlátozás; vigyázat, szembeforgalom: javasolt, vagy kötelező haladási irány... A nyitott szemmel közlekedő gyalogos is látja, hogy mostanában egyre több ilyen közlekedési tábla kerül ki Szeged útjaira, hogyne venné észre a járművel közlekedő motoros, autós? Meg is lepődik, ha megszokott útvonaláról másfelé terelik, s ha egy-két hétig messze jár Szegedtől, hazatérve nem biztos, hogy az ismert úton érkezik a város központjába.

*

Sok felesleges kilométert teszünk meg mostanában, s nem csupán az útépítések miatt. Nem tanultuk még meg indulás előtt előre tervezni a legkevésbé forgalmas, legcélszerűbb útvonalat. Kóválygunk a városban, keressük megszokott útjainkat, s nem vettük még észre, hogy a nagyarányú útkorszerűsítésnek mi is segítőtársai lehetnénk. Ésszerűbb közlekedésünkkel, a ma még kevésbé forgalmas utcák igénybevételével mi magunk is enyhíthetnénk a nagy csomópontok forgalmi gondjait, elkerülhetnénk a túlterhelt útvonalakat.

A lehetőségek adottak. Minden fontosabb, s jelenleg nem, vagy csak részben használható útvonal forgalmának lebonyolítására, vagy tehermentesítésére már előre megépültek a terelőútvonalak, így például a Kossuth Lajos sugárút szerepét átvette a Zákány és a Hétvezér utca, az Április 4. útja helyett használható a Bánomkert sor—Semmelweis utca, illetve a Hunyadi János sugárút. Ezekre annak idején mi is felhívtuk a figyelmet, azóta azonban újabb kilométerekkel gyarapodott az aszfaltburkolatú utcák hossza, s elsősorban a két körút között fokozatosan eltűnnek a kővel kirakott utcák, s bekapcsolódhatnak a forgalomba.

Az elmúlt évben nyolc kilométer hosszú utat korszerűsített ilyen módon a város úthálózatának gazdája, az I. kerületi hivatal. Mióta a kerületi tanácsok az egész városra kiterjedő, centralizált szakterületi hatáskört kaptak, egységesebb, átgondoltabb lett a közlekedés tervezése is, hiszen a város egészének érdekeit tartják szem előtt, az úthálózat nagyvonalúbb, koncentrált fejlesztésére nyílik így lehetőség. S hogy a tanácsi munka centralizálása ezen a téren is sikerrel járt, bizonyítja az egységes úthálózat és közlekedési rendszer tervezete. Ma még csak a fel-

fordulást, a fő útvonalait nélkülöző város rendetlenségét látjuk, de érezhető már az elkészült útkorszerűsítések forgalomszéthúzó hatása.

*

A város rekonstrukciójának közlekedési kérdései sokféle feladat elé állítják az I. kerületi hivatalt, valamint a tanács építési és közlekedési osztályának szakembereit. A legtöbb erőt a fő útvonalak teljes átépítésére kell áldozniuk. A Széchenyi tér átépítése 10 milliót, az Április 4. útja 16 milliós költséget igényelt, a Tolbuhin és a Kossuth Lajos sugárút most folyó és a József Attila sugárút tervezett átépítése sem kisebb nagyságrendű. A forgalom és a terhelési értékek növekedése az ilyen, korszerű utak építését szorgalmazná, a lehetőségek határain belül ezekből a hosszadalmas, költséges átépítésekből kell a jövő úthálózatát létrehozni.

Kevesebb költséget igényel, s gyorsabban megvalósítható a már burkolt utcák aszfaltozása, s amíg az anyagi erők a teljes átépítést csak a fő útvonalak esetében teszik lehetővé, ezzel a megoldással lehet a város úthálózatát gyors ütemben korszerűsíteni. Ez a megoldás is tartósnak bizonyult, a Hajnóczy, a Gutenberg és a Gogol utca, a nemrégiben elkészült Juhász Gyula utca terhelési próbái jó eredményeket hoztak. Ezeket az utakat (ide tartozik a Lechner tér—Szappanos utca, a Szűcs—Bercsényi és Hullám utca környéke, a Damianich utca—Teréz utca; a Zászló utca—Ady tér környéke, a Béke—Ságvári és Jósika utca területe) kellene felfedeznünk magunknak, ezek szolgálják a forgalmas fő útvonalak és terelőútjaik tehermentesítését. A gyakorlat azonban azt mutatja, nem élünk még ezekkel a lehetőségekkel. A helyismerettel rendelkező szegedieket sokat segíthetnének a túlterhelt utak, csomópontok elkerülésével. A városon átvezető utak tranzitforgalma ugyanis olyan nagy, hogy a szegedi helyi forgalom lebonyolítását már nem bírják torlódás nélkül.

Az úthálózat tervezői épp ezért szétválasztják az átutazó és a helyi forgalmat az E5-ös és az 55-ös út bevezető szakaszain. A tranzitforgalmat, amely nem érinti a város belső kerületeit, a Budapesti út—Fonógyári út—Baiai út—Tolbuhin sugárút—Veresács utca—Gólya utca—Cserepes sor—Szabadkai út vonalán vezetik ki a városból, a központba igyekvők erről az útról a mostani terelővonalon, a Vásárhelyi Pál utcán térhetnek le. Hamarosan befejezik a fenti útvonal építését, s készül már a Vasas Szent Péter utca—Pozsonyi Ignác utca—Csemegi utca, ezek is a helyi forgalom széthúzását szolgálják majd.

Megoldatlan még a József Attila sugárút és a Tisza közti utcák rendezése, erre azonbna csak az új híd, a szálloda és ifjúsági ház miatti tömbrekonstrukció után kerülhet sor. A második híd újszegedi oldalának rendezési tervei is elkészültek, a Gyapjas Pál utca—Tárogató utca—Közép fasor útvonalának aszfaltozása után Újszegednek ez a területe is bekapcsolódhat majd az autóbuszforgalomba.

*

Köztudomású, hogy a város régi útjai nehezen bírják a megnövekedett forgalom terhelését. A Hunyadi János sugárúton, a Magyar Tanácsköztársaság útján gyakran közlekedők a megmondhatói, milyen veszélyesek a kátyúk, a gödrök. Az átépítések és útkorszerűsítések mellett jelentős anyagi megterhelést jelent ezeknek az utaknak a javítgatása is. Az erre az évre előirányzott négymillió forint helyett már eddig hétmillió forintot költött a város a kátyúk eltüntetésére. (A Deák Ferenc utca két művelődési ház közti szakaszára és az Attila utca Jégkunyhó melletti „hullámvölgyének" javítására ezúton szeretnénk felhívni a figyelmet.)

Ha nyitott szemmel járunk Szeged utcáin, s a lezárt utak helyett a nagyszabású terveket, a közeljövő jobb közlekedését látjuk meg, ha magunk módján segítjük a város építőit, s a mai kényelmetlenségek helyett a holnap lehetőségeire figyelünk, jobban megértjük talán azokat, akik a tiltó táblákat egy-két év múlva leszereltetik a város útjairól.

Pálfy Katalin

Környezetünk kultúrája

Kocsikerék, asztalláb (4.)

Aki ellátogat Zsámbékra, a művelődési házba, és nemcsak a már országos hírű lámpamúzeumot nézi meg — megbizonyosodván arról, hogy a petróleumlámpának is 150—200 év alatt hányféle divatja volt —, hanem beinvitálják a művelődési ház vezetőjének hátsó kis lakószobáiba is, ott olyan asztalfélét talál, amelyiknek egyik oldalát két kocsikerék között a tengely tartja.

Hogy kerül a csizma az asztalra? Még pontosabban: a kocsikerék a szobába? Meg a járomfa a falra? Hogyan kerülnek a tudománytól roskadozó könyvespolcokra népi köcsögök? Minek a szalma, vagy a gyékényszakajtó a városi lakás íróasztalának sarkára? És a rokka a sarokba?

A kérdéseket hosszan lehetne sorolni, és végül megtoldani a következővel: az rendben van, hogy a formatervező művészek szögletesítik a kanalat, hosszúkássá teszik a lámpagombot, formátlanná a vízcsapot, de mit keresnek ezek a primitív, durván megmunkált, többnyire falusi használati tárgyak a városi lakásokban? S nem is mindig használati tárgyként, hanem díszítőelemként; a festmény, esetleg a szobor, vagy kerámia helyén. Egyáltalán, miféle divat ez a népieskedés a lakberendezésben?

A kérdésekre elég nehéz röviden válaszolni, mert hosszú előtörténete van ennek a mai divatnak. Valaha élesen kétfelé vált a lakberendezés. Falun a parasztemberek hajdan szinte minden tárgyat, a házat is beleértve, maguk készítettek. A földesurak jobbágymesterekkel dolgoztattak, akik nem ritkán csodálatos művészi alkotásokat produkáltak bútorban, edényben, dísztárgyban, házban. A legjobb festők, ékszerészek teljesen azonos rangban álltak az egyéb mesterekkel.

A polgári társadalom megemelte a mesterek rangját, akik már nemcsak a földesuraknak, hanem egymásnak is, várszerű otthonaikhoz illő, súlyos, formás, művesen megmunkált bútorokat és egyéb tárgyakat készítettek. A parasztok többnyire továbbra is az önellátásra rendezkedtek be.

A modern nagyipar azután új helyzetet teremtett. A sorozatgyártás olcsósága lehetővé tette, hogy a korábbinál jóval szélesebb rétegek juthassanak hozzá az elemi használati tárgyakhoz, és bizonyos dísztárgytípusokhoz. Persze a sorozat — és ezzel a művészi igénytelenség — a minőség rovására ment. Valódi, értékes festményeket kevesen tudtak vásárolni, sorozatban készültek hát a gyönge olajnyomatok. Ötvösök tervezte ezüst evőeszközt ugyancsak a legjobb módúak vehettek maguknak, a tömegek számára gyártottak hát egyre közönségesebb fémötvözetekből, az ezüstöt utánzó evőeszközöket. Persze, más anyagban csak majmolni lehetett a nemesfémeket. S ugyanez volt a helyzet a bútorral és minden más használati tárggyal.

Falun, a legszegényebb sorban, egy ideig tartotta még magát a háziipar, de hamarosan a gyári készítmény olcsóbb lett, mint az, amit otthon csináltak. A hímzés, szövés, fafaragás, korongolás lassan csak az ünnepi dísztárgyak elkészítésének módja maradt. A hétköznapi élet dolgai kikerültek az üzletben kapható, olcsó gyári szériákból.

Mint korábban már szó esett erről, századunk húszas éveiben, nagyjából az első világháború után — sok ok összejátszásaként — utat tört magának az a nézet, amely a sorozatgyártásnál is nemes formákra törekszik, de nem valami régenvolt nemes anyagból készült formát kíván utánozni, hanem elsősorban a tárgy funkcióját, célját, használhatóságát veszi figyelembe, továbbá a korszerű nyersanyagokat, és csak a kettő ismeretében alakítja ki az új formát.

Igen ám, de ez még mindig gyári termék marad, ami azt jelenti, hogy ha veszek egyet a boltban — bármit: lámpát, szőnyeget, vízcsapot, vagy kerámiavázát —, biztos lehetek benne, hogy legalább több száz, de valószínűleg több tízezer embernek van vagy lesz hasonló lámpája, szőnyege, vízcsapja és kerámiavázája. Ebben az időszakban fordult a figyelem a népművészet ma is élő, jobbára csak ünnepi viseletekben, dísztárgyakban jelentkező formái felé. Részben, hogy onnan eredeti tárgyakat kölcsönözzön a lakás egyéni berendezéséhez, részben, hogy a motívumokat modern tárgyakon is alkalmazzák. Az új igény, új forma és a régi díszítőelem szokatlanságukkal együtt adnak egyéni ízt, sajátos hangulatot a használati tárgyak külsejének.

Mert az egyéniség egyre nagyobb szerepet kap a korszerű lakáskultúrában. Amikor az emberek menekülnek az egyformaságtól, nemcsak az unalom, a közömbös környezet ellen védekeznek, hanem személyiségük vetületét, folytatását is szeretnék látni maguk körül. Jeles tárgyakat, amelyek életükben valamiért nagyobb szerepet játszottak, motívumokat, amelyek többek egyszerű díszítőelemnél, esetleg emlékeztenek múltra, jelenre, kötődésekre, jelzik az ott lakó szépségideáljának karakterét és így tovább.

Jó esetben. Mert rossz esetben — s lehet, hogy ez van többségben — divatból, majmolásból hordhatnak össze mindenfajta régi kacatot a lakásokba, amelyek semmit sem jelentenek azonkívül, hogy összegyűjtőjük szeretne ebben is divatos lenni. S persze, ettől lesznek megint csak egyformák.

A kedves olvasó, ha a sorozat eddigi cikkeiben nem talált semmi „tanácsadást", lakberendezői buzgalmat, aminthogy nem talál majd a továbbiakban sem, az éppen azért van, mert senki egyéniségét nem lehet általánosítható mintának tekinteni. Azt az egyetlen tanácsot lehet adni: azt keressék használati tárgyakban, dísztárgyakban egyaránt, ami személyes élményeket ad számukra. Persze, nem könnyű dolog a kereskedelemben, vagy akár a régiségek között, esetleg a népművészeti tárgyak között válogatva olyasmire bukkanni, ami közel áll egyéniségünkhöz. Még nehezebb ezeket az újonnan beszerzett tárgyakat a régiekkel harmóniába hozni. Mert ez a következő nagy kérdés. Hogy mennyire nagy, azt leginkább a drága használati tárgyak, mindenekelőtt a bútorok példája igazolja. Igazán nem dobhatjuk ki az ágyat, vagy az asztalt, amit kaptunk, örököltünk, pusztán azért, mert nem egyéniségünk szerint való. De hát milyenek a mai bútorok? Miből lehet válogatni? Mi van otthon? Ez lesz sorozatunk következő folytatásának témája.

Bernáth László

Szeged a hazai lapokban

1974/41

TÓTH József: A dél-alföldi szava, okt. 9. [Befejeződött a földgázprogram.]

TÓTH József: A dél-alföldi vonzásközpontok vonzásterületeinek elhatárolása az interurbán telefonhívások alapján. **Földrajzi Értesítő**, 1. szám. [Térképpel.]

MÁRTA Ferenc: Az egyetemi gazdasági munka korszerűsítése. **Felsőoktatási Szemle**, szeptember. [Tapasztalatok a tudományegyetemen.]

ÁCS S. Sándor: Októberben elkezdik a szegedi kamaraszínház műszaki átadását. **Szocialista Művészetért**, október. [Fényképp.]

KISZIN Miklós: A szegedi zenészek se maradnak le... **Szocialista Művészetért**, október. [A szakszervezeti szemináriumokról.]

Paprikából pritamin. **Esti Hírlap**, okt. 4. [A konzervgyárban.]

A „Kincskereső" országos folyóirat lett. **Szolnok megyei Néplap**, okt. 4. **Hajdú-Bihari Napló**, okt. 9. [A tanárképző főiskola által szerkesztett folyóiratról.]

FÖRDÖS Csaba: Partvédelem. **Hajdú-Bihari Napló**, okt. 5. [Szegednél. Fényképp.]

G. SZABÓ [Mária]: Adjuk a gyerek kezébe! — Köszöntjük a Kincskeresőt! **Kisalföld**, okt. 5. [A szegedi tanárképző főiskola folyóiratáról.]

BODNÁR István: Baross László-szobor, Lukjanyenko-emlékmű Szegeden. — Új gabonafajták otthonában. **Magyar Hírlap**, okt. 7. [A Gabonatermesztési Kutató Intézetről. Fényképpel.]

Épül a Tisza-part. **Észak-Magyarország**, okt. 8. [Fénykép a partfal építéséről.]

TÓTH Károly: Harminc év szabadság. **Polgári Védelem**, okt. 8. [A 30 esztendeje felszabadult Szegedről. Fényképekkel.]

BÁLINT Gyula: Százéves az egyetemes postaegyesület. — Sajtótájékoztatót tartottak tegnap a Szegedi Postaigazgatóságon. **Békés megyei Népújság**, okt. 9.

Ünnepi gyűlés. — Városi helyett földgáz Szegeden. **Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszava**, okt. 9. [Befejeződött a földgázprogram.]

ANTAL József: A búza termesztésének lehetőségei a Duna—Tisza közi homokon. **Magyar Mezőgazdaság**, okt. 9. [A Gabonatermesztési Kutató Intézet kísérletei.]

PUNKOSTI Árpád: 111 esztendeig szolgált. — Becsukták a régi szegedi gázgyárat. **Népszabadság**, okt. 9. [Befejeződött a földgázprogram. Fényképpel.]

[ÁBRÁN László] Á. L.: Így volt rendelve. — A tanya krónikása. **Szövetkezet**, okt. 9. [Tömörkény Istvánról. Fényképekkel.]

HALÁSZ Gyula: A hírös és a híres város. **Füles**, okt. 10. [Szegedről is. Fényképpel.]

LŐKÖS Zoltán: Felszabadulása 30. évfordulóján. — Szeged utcáit járva... — Irodalmi emlékhelyekről és a város utcaneveiről. **Népszava**, okt. 10. [Ismertetés Péter László: Szeged irodalmi emlékhelyei és Szeged utcanevei című könyveiről.]

A szovjet könyv hetének megnyitója Szegeden. **Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszabadság**, okt. 11.

TROGMAYER Ottó: Hol van Attila sírja? **Magyar Ifjúság**, okt. 11. [A múzeum ásatásairól is.]

FÉNYES Tamás: Szeged harminc éve. **Népsport**, okt. 11 [Fénykép a Tisza-partról.]

BOCSÁK Miklós: Battonyától Nemesmedvesig. — Volt egy fahíd Szegeden... **Népsport**, okt. 11. [Sportélet Szegeden. Kertes Mihály és dr. Szamosszegi Bélánné nyilatkozatával.]

RÓZSA Gyula: Kaján Szegeden és Budapesten. — Kiállítás a képtárban és a Petőfi Irodalmi Múzeumban. **Népszabadság**, okt. 11. [Kritika Kaján Tibor kiállításáról.]

ZSIDAI Pál: „Eltűnt" bányászlakások. **Népszava**, okt. 11. [Problémák a szegedi olajbányász-lakások körül.]

Élelmiszer-gazdasági kiállítás Vásárhelyen

Hódmezővásárhelyen, a Béke Szállóban, az Ifjúsági Házban és a Zrínyi utcai parkolóhelyen élelmiszer-gazdasági kiállítás nyílt tegnap, szombaton délelőtt 10 órakor, a Hódmezővásárhelyi Hetek keretében. A hódmezővásárhelyi mezőgazdasági termelőszövetkezetek mellett bemutatkoznak termékeikkel az állami gazdaságok is, az Állategészségügyi Főiskola Tangazdasága, a megye élelmiszeripari üzemei, köztük a sütőipar, tejipar, húsipar, továbbá a Biogal Gyógyszergyár, méhész és halász szakszövetkezet, részt vesznek vadásztársaságok is a kiállításon.

A rendezőség célja bemutatni Hódmezővásárhely és környéke élelmiszer-gazdaságának 30 éves fejlődését, s szakmai előadásokat is hallgathatnak az érdeklődők. A kiállítás kedden, október 15-én zárja kapuit.

Korszerűsítés

A martfűi Tisza Cipőgyárban 6 millió forintot fordítanak az év végéig a munkakörülmények javítására, védőfelszerelésekre, műhelyek világítására, az anyagmozgatás korszerűsítésére, s bevezetik a színdinamikát is.

Csillagászati hét

Hagyománnyá vált, hogy évről évre megrendezik hazánkban a csillagászati hetet. Az országos ügyekezetből Szeged is kiveszi részét: a TIT Csongrád megyei szervezetének csillagászati és űrkutatási szakosztálya irányításával a jövő héten, október 14-től 18-ig rendezi meg a szegedi csillagászati baráti kör.

Holnap, hétfőn este 6 órai kezdettel Bánkúti Szilveszter, a csillagászati baráti kör elnöke tart előadást a galaxisokról Tágabb környezetünk és a Tejútrendszer címmel. Szerdán, ugyancsak este 6 órai kezdettel Márky Zay Lajos csillagász az üstökösökről és a meteorokról beszél, október 18-án, pénteken Bérczi Szaniszló egyetemi hallgató előadása kezdődik a legújabb holdkutatási eredményekről, este 6-kor. A programok színhelye a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Hámán Kató utcai épületének II. emeleti pedagógiai előadója. Valamennyi alkalommal filmeket vetítenek, a csillagászat és az űrkutatás legfrissebb eredményeit mutatva be.